

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Zuil en sokkel der waarheid

Mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, dat is de gemeente van den levende God, een pijler en fundament der waarheid.

En buiten twijfel, groot is het geheimenis der godsvrucht:
Die zich geopenbaard heeft in het vlees, is gerechtvaardigd door den Geest, is verschenen aan de engelen, is verkondigd onder de heidenen, geloofd in de wereld, opgenomen in heerlijkheid.

1 Tim. 3 : 15, 16

Dichterlijke vreugde?

Huis Gods, gemeente van den levenden God, pijler en fundament der waarheid... 't Is alsof Paulus in extase raakt als hij aan Christus' gemeente denkt en met dichterlijke gretigheid een bouquet benamingen plukt die de glorie der gemeente tot verbeelding brengen.

't Is waar — Paulus is een man van grote verbeeldingskracht, en als hij in vervoering raakt over het evangelisch panorama, buitelen de beelden over elkaar heen en kan zijn pen het niet bijhouden. Toch menen we dat in het ondernavige geval de beelden ontleend zijn aan een heel concreet historisch decor, dat verklaart waarom hij juist deze beeldspraak bezigt.

Vóór alle dingen...

Paulus schrijft aan Timotheüs, zijn jongen. Hij heeft hem indertijd in Efeze moeten achterlaten. Blijkbaar wil Timotheüs daar weg. Maar Paulus wil dat hij er blijft 1 : 3, en hij hernieuwt Timotheüs' opdracht om de goede strijd te voeren, daar het evangelie door sommigen in gevaar gebracht wordt, 1 : 18 v.v.

't Merkwaardige is echter dat Paulus nu niet overgaat tot een uitgebreide bestrijding van de lasteraars van het evangelie, maar dat hij schrijft:

ik vermaan u dan **vóór alle dingen** smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen te doen voor alle mensen, voor koningen en alle hooggeplaatsten, opdat wij een **stil** en **rustig** leven mogen leiden in alle **godsvrucht** en **waardigheid**, 2 : 1 v.v.

Die rust en waardigheid dient ook gevonden te worden **binnen** de gemeente, bij mannen 2 : 8, vrouwen 2 : 9 v.v., ouderlingen 3 : 1 v.v. en diakenen 3 : 8 v.v., zowel thuis als in de gemeentelijke samenkomsten.

Vandaar dat Paulus, van zins naar Efeze te komen, kan besluiten: mocht ik nog uitblijven, dan weet gij, hoe men zich behoort te gedragen in het huis Gods, 3 : 14 v.

Waardigheid zij het kenmerk van Gods huisgezin.

De vraag waarom Paulus in zijn brief aan Timotheüs zo op deze dingen hamert, laat zich o.i. even gemakkelijk verklaren als bij zijn brief aan Titus.

Titus verkeert onder de **Cretenzen**, door hun eigen profeet gekarakteriseerd als leugenaars, **kwade beesten**, vadsige buiken, Tit. 1 : 12. Timotheüs verblijft te Efeze, de stad waar Paulus naar zijn eigen zeggen met **wilde beesten** heeft gevochten, 1 Cor. 15 : 32. In beide gevallen gaat het om mensen die zich als wilde beesten gedragen. Uit zulk soort mensen, en in zo'n stad, is Christus' gemeente gerecruiteerd. Maar dan is begrijpelijk de bede (vóór alle dingen, om een stil en gerust leven, en het hameren op wáárdige godsvrucht binnen de gemeente.

Historisch decor

Paulus heeft niet alleen een grote en levendige verbeeldingskracht maar ook een, typisch Oosters, sterk geheugen. Niet alleen voor de letter der wet, Gal. 3 : 16, maar ook voor wat hij in dienst van het evangelie heeft meegemaakt, 2 Cor. 11 : 22 v.v. en verricht 1 Cor. 1 : 14 v.v.

Zou Paulus, schrijvend aan Timotheüs te Efeze, vergeten zijn wat hij in dienst van het evangelie in die stad heeft meegemaakt? In gedachten zien we, hoe onder het schrijven de pen zijn hand ontglijdt - in de geest, ziet hij Timotheüs in Efeze en zijn gedachten gaan terug naar wat ons door Lucas, Paulus' metgezel, verhaald wordt in Hand 19: het oproer onder leiding van Demetrius, de zilversmid. Nóg ziet hij het voor zich: de horde mannen en vrouwen, die zich duwend en dringend, stompnd en schreeuwend door de nauwe stadsstraten voortdringt naar het immens grote theater met z'n bijna 25000 zitplaatsen, waar de volksvergadering pleegt bijeen te komen. Opgezweept door Demetrius en zijn collega's, die handig hun eigenbelang verschuilen achter de verering van Arteniüs (Diana) die in gevaar komt. Een volksvergadering die hysterisch schreeuwend de verering van de grote godin, die door heel Asia en de ganse wereld vereerd wordt, Hand. 19 : 27, poogt veilig te stellen.

Een volksvergadering, een **ekklesia** (Hand. 19 : 32) bijeen terwille van de godin Arteniüs. En in diezelfde stad nu een gemeente, een vergadering der gelovigen, een **ekklesia van de levende God**. Arteniüs moge beroemd zijn over de ganse wereld, en haar uit de hemel gevallen beeld nog meer (Hand. 19 : 15), het is en blijft een beeld, een dode godheid, doof en blind, stom en onmachtig, wier verering moet veilig gesteld worden door mensen.

Maar het huis(gezin) Gods is de gemeente van de **levende God**: Hij heeft geen hysterische ekklesia, geen woeste horde vechtende mannen en kijvende vrouwen nodig. Hij kan, met eerbied gesproken, zichzelf wel redden. Meer nog: Hij wil dat alle mensen gered worden en tot erkenning der waarheid komen, 2 : 4, en de ekklesia van Efeze is bewijs van Zijn macht.

Want er is maar één (levende) God en ook één Middelaar tussen God en mensen 2 : 5. Hij is bij machte, op het gebed, Zijn ekklesia een stil en gerust leven te doen leiden, zelfs tussen de „beesten” in Efeze.

Het Artemisium — zuil

Efeze is niet de eerste de beste stad in Klein-Azië. Dat wordt goed uitgespeeld door de secretaris der stad, in zijn poging rust en orde te herstellen: mannen van Efeze!

Wie ter wereld weet niet, dat de stad der Efeziërs de tempelbewaarster is van de grote Artemis en van het beeld, dat uit de hemel gevallen is? Daar dit nu buiten kijf is, hebt gij u kalm te houden en niets overijds te doen, Hand. 19 : 35 v.

Op twee dingen vestigt de man dus de aandacht: de beroemde tempel, het z.g.n. Artemisium, en het al even beroemde beeld dat zich in de tempel bevindt.

De tempel, gebouwd in 356 v. Chr., gold als een van de zeven wereldwonderen. Heel Azië had in de bouwkosten bijgedragen. Beroemde beeldende kunstenaars als de beeldhouwer Praxiteles en de schilder Apelles hadden aan zijn verfraaiing meegewerkt. 't Was een ongeëvenaard kunstwerk geworden van reusachtige afmetingen: 133 m. lang, en 69 m. breed, oftewel ruim anderhalf maal het bouwoppervlak van de dom te Keulen. De tempel rustte op 128 (127?) kolossale zuilen

van 19 meter hoogte, op een onderlinge afstand van ongeveer 7.5 meter; deze zuilen — van het fijnste marmer — waren aan de voet 2.13 m. in doorsnee. Anders gezegd: de tempel bereikte zeker de hoogte van een flatgebouw van zes verdiepingen. Wie uit de vlakke Efeze naderde, zag voor alles dit enorme kunstwerk, opgetrokken op zijn monumentale zuilen. Paulus kende dit imposante vergezicht uit eigen aanschouwing. Ligt het niet voor de hand aan deze zuilen te denken, wanneer hij de gemeente van de levende God vergelijkt met een zuil der waarheid?

.... en sokkel

Wie Efeze zegt, zegt Artemisium. Wie aan het Artemisium denkt, denkt aan het daarin geplaatste beroemde beeld van Artemis. In de tweede helft van de vorige eeuw zijn de ruïnes van de tempel met veel kosten opgegraven. In de tempel vond men een langwerpige marmeren blok, dat werd aangezien voor een altaar. Maar bij een hernieuwd onderzoek in het begin van deze eeuw bleek dit blok niet massief maar met marmeren platen bekleed. Het inwendige bleek te bestaan uit kalksteen, en daarin waren talloze kostbaarheden verborgen: gouden en zilveren sieraden bezet met edelsteen en diamanten.

Blijkbaar waren dat wijgeschenken aan de godin, en was het marmeren blok geen altaar, maar het **voetstuk**, waarop het uit de hemel gevallen beeld der godin had gestaan.

Is het te ver gezocht wanneer wij veronderstellen dat Paulus aan dit voetstuk (sokkel, postament) dacht, toen hij de gemeente van de levende God typeerde als pilaar en fundament der waarheid? Het door hem gebezigde woord (hedraiooma) komt nergens elders voor, niet in de bijbel, ook niet in het profane grieks. De Statenvertaling gaf het niet weer door fundament, maar door vastigheid, om het te onderscheiden van het andere woord voor fundament (themelios), dat Paulus elders, bijv. 1 Tim. 6 : 19, 2 Tim. 2 : 19, gebruikt.

De gemeente van de levende God: zuil en sokkel van de waarheid. Dat zegt niet, zoals Rome wil, „dat de Kerk de waarheid bezit en behoedt en dus onfeilbaar is”. De functie van de ekklesia is veel nederiger. De zuil is niet meer dan drager van de tempel, het voetstuk niet meer dan voetstuk van het beeld. Zo is de kerk niet meer dan draagster van de waarheid. Zij is geen „steunpilaar”, zij **schraagt** het evangelie niet, zij **draagt** het. Aan haar valt de eer te beurt dat zij midden in de wereld de waarheid dragen mag, duidelijk zichtbaar voor allen. Niet de waarheid staat of valt met de ekklesia, maar de zichtbaarheid der waardigheid onder de mensen.

.... der waarheid

De waarheid — waarom benoemt Paulus het evangelie juist op deze manier? Het vervolg kan het o.i. duidelijk maken. Zegt de secretaris van Efeze: „daar dit nu buiten kijf is” (Hand. 19 : 36), Paulus schrijft: en buiten twijfel, groot is... nee, niet de Diana der Efeziërs, met haar cultus, maar: het mysterie der godsvrucht. Brachten de Efeziërs het niet verder dan twee uur lang hysterisch te schreeuwen: groot is de Diana der Efeziërs en verder niets, Paulus zingt een hele lofzang op **Jezus Christus**:

— Hij, die zich geopenbaard heeft in het vlees... d.i. die mens geworden is, ons vlees en bloed heeft aangenomen, God, die onder de mensen heeft gewoond; dat is nog heel wat anders dan een uit de hemel gevallen godenbeeld (meteoriet?)...!

— is gerechtvaardigd door den Geest... d.i. Hij moge in de gestalte van een slaaf gevonden zijn en de slavendood aan het kruis

gestorven zijn als een schuldige geëxcommuniceerde, de Geest heeft Hem, in de opstanding uit de doden, gerechtvaardigd en doet Zijn schuldeloosheid prediken aan heel de wereld; Hij „heropent het proces versus Jezus van Nazareth”, Joh. 16 : 8-11.

- is verschenen aan de engelen... niet maar geopenbaard in het vlees hierbeneden, maar verschenen, getoond aan de engelen, gezien door de engelen daarboven; en ook dat is nog heel wat meer dan een uit de hemel gevallen godenbeeld!
- is verkondigd onder de heidenen (volkeren)... herauten zijn naar alle windstreken getrokken, om Zijn Naam bekend te maken; er is immers onder de hemel geen andere naam de mensen gegeven, waardoor zij behouden moeten worden, Hand. 4 : 12; want er is één God en ook één Middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus, die zich gegeven heeft tot een losprijs voor allen; en daarvan wordt getuigd te juister tijd, 1 Tim. 2 : 5 v.v.
- geloofd in de wereld... deze verkondiging is niet machteloos, maar doeltreffend, gelóófd in de wereld, zelfs in Efeze, waar Demetrius hoog opgeeft van de grote Artemis, die door heel Asia en de ganse wereld als godin vereerd wordt; ook dáár vindt Hij geloof — maar wil God ook niet dat alle mensen behouden worden en tot erkentenis der waarheid komen, 2 : 4 vgl. 4 : 10?
- opgenomen in heerlijkheid... Zijn glorie wordt niet alleen zichtbaar hier beneden, in de wereld, waar Hij geloof vindt en wordt aanbeden, maar ook daarboven, waar Hij is gezeten aan de rechterhand Gods, bekleed met alle macht, in de hemel en op aarde; en ook dát is meer dan men van Artemis kan zeggen.

Waarheid contra leugen

Dit evangelie van Jezus Christus, dit algemeen ongetwijfeld christelijk geloof, deze lofzang op de levende God, die een Heiland is voor alle mensen, inzonderheid voor de gelovigen (4 : 10) typeert Paulus nu als **de waarheid**: zuil en sokkel der waarheid is de gemeente.

Waarheid contrasteert met leugen. Die twee staan voor ons besef tegenover elkaar als „welles” en „nietes”. Zo bedient Paulus zich er ook wel van, 2 : 7. Maar voor een Oosterling klinkt er nog wel iets meer in mee. Wanneer Jezus, op weg naar Jeruzalem, een vijgeboom ziet staan, begeeft Hij zich er heen om zijn honger te stillen, maar vindt tegen zijn verwachting in, geen enkele vrucht, alleen maar bladeren: het is een „liegende” vijgeboom (vgl. Hab. 3 : 17); je verwacht vruchten, maar hij liegt, hij stelt teleur.

In het beroemde Artemisium in Efeze stromen mensen samen uit heel de wereld. Zij brengen offers, zij dragen geschenken aan, zij buigen zich neer in het stof. Heidenen zijn het? Zeker. Maar ook zij gaan gebukt onder angst, ellende, onzekerheid. En zij smeken om uitkomst en redding aan haar, wier beeld uit de hemel gevallen is — een machtiger godenbeeld is er niet. Maar wat van alle beelden geldt, geldt ook van dit beeld: het heeft een mond, maar spreekt niet; het heeft oren, maar hoort niet; het heeft ogen maar ziet niet... (vgl. Ps. 115, 135). Artemis is doof en blind voor de nood van haar aanbidders. De dienst, de aanbidding, zelfs van dit beroemde beeld van Artemis verleent geen soulaas; Artemis „liegt”, stelt haar vereerders teleur.

Maar de gemeente van de **levende** God is zuil en sokkel der **waarheid**. Hij stelt niet teleur. Wie Hém dienen, kunnen met Paulus de lofzang aanheffen van het algemeen, ongetwijfeld christelijk geloof, en zingen: God heb ik lief, want die getrouwe Heer, hóórt naar mijn stem, mijn smekingen, mijn klagen; Hij neigt zijn oor; 'k roep tot Hem al mijn dagen; Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer (Ps. 116 : 1 ber.)!

Dat belééft de gemeente van de levende God, de gemeente die gelovig op Hem bouwt en zich geheel aan Hem vertrouwt. Zij worden nooit beschaamt, teleurgesteld, die op Zijn goedheid bouwen, die hun hoop gevestigd hebben op de levende God, die een Heiland, een Redder is voor alle mensen, inzonderheid voor de gelovigen, 4 : 10. Zuil en sokkel der waarheid — een waarheid, die zeer existentiëel blijkt voor ieder die in de **levende** God gelooft! De levende God, die zich geopenbaard heeft in Jezus Christus.

Breukelen.

E. R. Postma

Ingezonden

25-4-'67

DE SYNODE (I)

Vol ergernis lees ik de artikelen over de zaak ds. Schoep. Ik vraag me af waar de liefde voor de medemens blijft.

Moet het allemaal op deze manier verder gaan?

Is het niet mogelijk elkaar een klein beetje meer te respecteren? Moeten en mogen dergelijke uitspraken als in Amersfoort, worden gedaan? Zou het echt Gods bedoeling zijn, dat alle mensen één en dezelfde mening hebben en als dat niet het geval is, vraagt God dan dat mensen, die anders denken, eruit gegooid moeten worden?

Ach kom, wroet niet zo in dat eigen kringetje rond. Hoe zouden buitenstaanders ooit getrokken worden door een kerk, waarin zo „gerotzooïd” wordt?

Onze kerk heeft zelfs de naam: „de kerk, waarbinnen zo veel ruzie is; die zo'n bekrompen blik heeft”.

Op deze wijze raken er steeds meer mensen afkerig t.o.v. deze kerk.

Denkt U dat het voor ons, de jongere generatie, nog fijn kan zijn te behoren bij een kerk, waar men zo ruziet?

Neen, we gaan ons ervoor schamen.

Verruim uw blik en laat de wereld iets zien van de rijkdom van het geloof.

Zou God later tevreden zijn met het antwoord op Zijn vraag, wat we op deze wereld hebben gedaan:

„We hebben geprobeerd uit te vinden wat de „ware” kerk is”? Zou het niet beter zijn, als we kunnen zeggen: „We hebben getracht de mensen te tonen, wat het is om kind van God te mogen zijn”?

Ja, we hebben echt een veel belangrijker taak hier, dan alleen maar elkaar geestelijk te doden door meningsverschillen.

Ziet U dat, Heer,
ziet U hoe goed we werken,
hoe hard we strijden?
dat alles voor U, Heer!

Ja, we zijn de ware kerk,
en zullen dat blijven,
er voor vechten,
en dat alles voor U, Heer!

Ziet U dat, Heer,
Ziet U dat we mensen weren,
die anders denken dan wij?
en dat alles voor U, Heer!

En de Heer zal vragen:
„En hoe hebt ge de wereld getoond
wat liefde is, wat rijkdom is?”
Dan zullen we beschaamd staan.

N. N.

(Naam en adres bij de redactie bekend)

DE SYNODE (II)

Het conflict over het karakter van de Vrijmaking is binnen onze kerken thans definitief aan de orde.

Het is ook aan iedereen duidelijk, dat één van de strijdende partijen van mening is, dat de Vrijmaking slechts op één wijze mag en kan worden geïnterpreteerd.

Met alle ter beschikking staande middelen wordt, tot op de Synode toe, getracht, deze interpretatie bindend te doen verklaren. Ook op dit punt dreigt een toekomstbeeld van uitsluitend geestelijk eenrichtingsverkeer, waarin voor enige afwijking van gevoelen geen plaats meer is.

De mensen, die thans in de kerkelijke beklagdenbank zitten, of daar wellicht geplaatst zullen worden, menen (gezien enkele reacties in de kerkelijke pers) dat een oplossing van de problemen mogelijk moet zijn binnen de bestaande kaders van confessie en kerkenordering, ondanks alle recente gemanipuleer met deze geschritten.

Ondergetekenden zijn echter van mening, dat een volledige herziening van de kerkelijke structuur thans meer dan ooit gebiedende eis is.

Zij zijn van oordeel, dat men daarbij moet uitgaan van een wat andere visie op de beteke-

nis van de historische ontwikkeling van de Kerk, dan die, welke in onze kringen meestal naar voren komt. Het trekken van een doorlopende lijn van de Kerk van het oude Verbond tot en met de Geref. Kerken (vrijg.) en wie weet-hoe-verder-moet als benaderingswijze van de Kerkgeschiedenis plaats maken voor het besef, dat de Kerk in elke historische situatie haar plaats in de wereld opnieuw moet bepalen, en dat het verleden, hoe belangrijk ook voor het begrip van de ontstane situatie, niet maatgevend mag zijn bij het uitzetten van de koers. Dat men in elke nieuwe situatie zich zal moeten bezinnen op karakter en functie van confessie, kerkenordering en erediens.

Zij menen, dat de 2e helft van de 20e eeuw een maatschappelijke en geestelijke stroomversnelling te zien geeft die een nieuwe plaatsbepaling noodzakelijk maken. De Kerk moet Kerk in beweging zijn.

Op enkele punten willen zij duidelijk trachten te maken, wat hen hierbij o.m. voor ogen staat.

Het feit, dat elke verklaring van de Bijbelse boodschap tijdgebonden is, en dus het stempel van het denkklimaat van haar tijd draagt, dient zijn weerspiegeling te vinden in tekst en hantering der confessie. De confessie mag niet worden opgevat als te zijn de definitieve vormgeving van het Evangelie.

Wat de K.O. aangaat, zijn zij van oordeel, dat de kerkeraden en meerdere vergaderingen de gevocelens van de gemeenten resp. binnen de classicale en synodale verbanden min of meer evenredig dienen te weerspiegelen in hun samenstelling.

De talstelling dient niet meer nagenoeg geheel in handen van de kerkeraden te liggen.

De samenstelling van de meerdere vergaderingen behoort in veel mindere mate te worden geput uit slechts enkele leeftijds- en beroepsgroepen, waardoor deze vergaderingen thans al-lerminst representatief kunnen heten.

De jonge leden van de Kerk dienen een meer volwassen plaats in het geheel van de kerkelijke gemeenschap in te nemen.

Wat de vormgeving van de erediens aangaat, deze zal meer gericht moeten worden op daadwerkelijke gemeenschapsoefening, die in de huidige erediens niet tot haar recht komt. De dienst zal de leden aan elkaar moeten binden en gelegenheid moeten geven tot echte activiteit van de gemeente. De gemeenschapsbeleving zal meer op de voorgrond moeten treden. Daarbij moet het werk, buiten onze kerken op dit terrein reeds verricht, niet worden genegeerd.

Tenslotte willen zij als hun inzicht uitspreken, dat wanneer de thans wederzijds ingenomen posities niet worden prijsgegeven, en er geen gezamenlijke aandacht wordt gericht op de hierboven aangeroerde problemen, er voor de Geref. Kerken geen toekomst meer is.

Bennekom

drs. Z. v. Diermen
D. de Vries

DE SYNODE (III)

„Ons hart mag rust vinden in Christus, die gezegd heeft dat alle hout, hooi en stoppelen zullen worden weggedaan”.

Deze woorden spreekt de praeses der generale synode, wanneer na drie dagen vermoeiend discussiëren ds. Schoep en ds. v. Ommen de vergadering hebben verlaten. Veroordeeld en weggezonden.

„Uit kracht van de belijdenis der waarheid kan ds. Schoep niet als lid der generale synode worden ontvangen”.

Zo luidt het besluit dat tenslotte wordt genomen, overeenkomstig het voorstel der drentse afgevaardigden.

Twee en dertig van de zes en dertig synodeleden zijn het er mee eens. Ook ouderling de Jong — afgevaardigde van Noord-Holland, die op de provinciale synode geen bezwaren heeft ingebracht tegen zijn medeafgevaardigde ds. Schoep.

„Maar wij weten wel hoe de zaken daar liggen” zegt hij verontschuldigend. Iedereen heeft er begrip voor, ter generale synode liggen de zaken gelukkig heel anders.

„De sfeer is goed en het verloop is goed” schrijft ds. v. Raalte in een verslag.

Bovendien heerst er een grote eenstemmigheid, die wel wat verwonderlijk aandoet. Een soortgelijk voorstel als van Drenthe haalde im-

mers op enkele mindere vergaderingen in het noorden niet eens de vereiste meerderheid. En in de overige ressorten heeft blijkbaar niemand de behoefte gevoeld zijn afvaardiging zodanig te instrueren dat het kerkelijk samenleven direct in gevaar wordt gebracht.

Aanvankelijk vraagt men zich nog wel even af of de door Drenthe ingebrachte klacht tegen ds. Schoep wel op de synode dient te worden behandeld. Doch alras is de lichte twijfel dienaangaande overwonnen. Het voorstel om de klacht te onderzoeken wordt aanvaard. Het gaat er immers om een broederdienst te bewijzen? Kleinigheden, zoals het artikel in Woord en Wereld dat aanvankelijk nog als mogelijke argumentatie wordt genoemd, tellen niet mee.

De Open Brief is voldoende grond voor een klacht. Hierin vindt men het laatste en hoogste ontwikkelingspunt bij ds. Schoep. De sprekers nemen geen blad voor de mond. Wat in een wekenlange perscampagne reeds naar voren is gebracht komt nu terug.

„De open brief stelt waarheid en leugen naast elkaar, dat is altijd de taktiek van de satan” aldus de één.

„De kerkeraden dienen te handelen met de ondertekenaars van de Open Brief” een ander.

„De Open Brief is levensgevaarlijk” meent een derde.

Ten gerieve van de kerkleden die zijn artikelen over deze kwestie niet hebben gelezen, roept professor Kamphuis adviserend uit: De ondertekenaars weten waar ze heen willen, het gaat erom de vrijgemaakte kerk haar belijdenis te ontvoren.

Ds. v. Ommen die bezwaren maakt tegen deze vreemde gang van zaken, krijgt te horen dat hij buiten de orde is.

Bovendien werd hem hardheid verweten.

Het is duidelijk dat de afgevaardigden hun eigen handelen geheel in orde vinden. „Er is niets gezegd of gedaan dat in strijd is met de vrijmaking” zo verzekert de praeses. Hij introduceert daarmee een nieuw criterium voor het kerkelijk handelen. Het is werkelijk allemaal geheel in orde, de christelijke billijkheid is betracht en de puntige pijlen waren pijlen der liefde.

Vindt u het ook niet verwarrend en bedroevend?

Verwarrend omdat nu toch wel blijkt dat met beroep op de onder ons geldende regels, in één en dezelfde zaak alles mogelijk is. Schorsen of niet schorsen. Wegzenden of blijven. Aanvaarden of verwerpen. Bedroefd zijn of verheugd.

Bedroevend omdat met ds. Schoep vele anderen veroordeeld zijn. Ongevraagd, zonder aanklacht. Want vergis u niet: de felle woorden die in de discussie zijn gevallen treffen niet alleen ds. Schoep maar ook de medeondertekenaars der Open Brief. Ze treffen al diegenen die naast hen willen staan. U en mij. „Hout, hooi en stoppelen”.

Gelukkig maar dat we weten dat boven alle menselijke constatering, overwegingen en besluiten van een synodaal handelende synode staat het Woord van God.

„Want deze Heilige Schrift vervat de wil Gods volkomenlijk, al hetgeen de mens schuldig is te geloven wordt daarin genoegzaam geleerd” (art. 7 N.G.B.).

Wordt het niet hoog tijd ons gezamenlijk te weer te stellen tegen de niets ontziende gestrengheid, het systematisch verdergaand handelen tegen broeders van hetzelfde huis?

Zwolle, 11 april 1967

Ir. A. van Dijk

LOOSDUINEN

In „Opbouw” van 20 januari j.l. wordt aangaande „Loosduinen” onder het hoofd „Kerknieuws” geschreven dat de kerkeraad van 's-Gravenhage-Loosduinen heeft uitgesproken, „dat hij niet, zoals de classis stelt, van een lid der gemeente had gevraagd nog eens tegenover hem te bewijzen, dat het betreffende onderdeel der belijdenis overeenkomt met Gods Woord, doch slechts van de brs., die bezwaar hadden tegen de preek, heeft verlangd dat zij hun kritiek, dat de beloften in antw. 57a in de prediking was” (waren - S.) „terzijde gelaten, zouden staven uit de Schriften, die de beloften Gods behelzen.”

Deze nogal gecompliceerde weergave van hetgeen de kerkeraad aan de raden der zuster-

kerken in de classis schreef, bevat in het slot een onjuistheid. De raad van Lsd. citeerde in dat schrijven namelijk de beschuldiging (van dat ene lid der gemeente) dat bewust zou zijn terzijde gesteld, wat de Kerk belijdt in antwoord 57a en dat het er in werkelijkheid op neer kwam dat door de prediker vrijheid werd genomen om af te doen van de belofte Gods bij een open graf. De raad citeerde verder uit zijn antwoord aan die ene broeder dat deze gevolgtrekking niet door hem wordt bewezen; dat dan aangetoond had moeten zijn dat in het door hem bedoelde opzicht aan de Schriften was tekort gedaan, daar deze het zijn die de beloften Gods behelzen; en dat de bewijsvoering voor zijn conclusie daarom aan de hand van het uitgedrukte Woord Gods had moeten plaatsvinden. Het bezwaar luidde dus niet dat de beloften in antw. 57a zouden zijn terzijde gelaten, maar dat bewust zou zijn terzijde gesteld wat beleden wordt in antw. 57a en dat afgedaan zou zijn van de belofte Gods bij een open graf. (Men lette o.a. op enkelvoud bij „belofte(n)”. De (schijn-) problematiek of antw. 57a beloften Gods inhoudt is er, via bezwaarschriften van anderen en de behandeling van alle bezwaarschriften tegen de kerkeraad op de classis, oncritischerwijs in geconstrueerd.

Hoewel deze verschuiving op zich zelf belangrijk is, zou ik er geen gewag van hebben gemaakt als niet in een volgend bericht over de „classis 's-Gravenhage” in Opbouw onder hetzelfde hoofd (14 april j.l.) de hierboven gesignaleerde onjuistheid in veel duidelijker misleidende vorm was verschenen. Daarin heet het „dat de kerkeraad aan de uitspraak (van de classis) geen gevolg kan geven omdat het bewijs uit Gods Woord niet is geleverd, dat het bewust niet verkondigen van wat de Kerk belijdt in antwoord 57a, inhoudt een afdoen aan de beloften Gods.” De onware suggestie is dat de kerkeraad zou stellen dat terecht niet verkondigd is van wat de Kerk belijdt in antw. 57a en dat de bezwaarde broeder zou moeten bewijzen dat dit een afdoen aan de beloften Gods betekent.

In werkelijkheid antwoordde de kerkeraad, zie boven, aan de eerst bezwaarde broeder dat hij zijn gevolgtrekking uit de preek dat een onderdeel van de belijdenis bewust was terzijde gesteld en dat was afgedaan van de belofte Gods bij een open graf, had waar te maken. En daarom schreef hij later aan de zusterkerken dat hij niet meer verlangde dan dat bewijs en tevens dat dit bewijs was uitgebleven.

M. Siesling

DE DRIEHOEK

Onderdak

Wanneer U dit leest is de Driehoek onderdak. Een groot gedeelte is reeds dicht. De rest zal spoedig volgen. Inmiddels is men begonnen met het afvoegen, zodat stieners niet al te lange tijd het gebouw van de steigers zal zijn verlost. De stukadoors hebben een aantal kamers reeds bepleisterd en van een wit „kleed” voorzien. Hiermede zijn we gekomen in de fase van afwerking.

Met deze enkele zinnen is wel aangegeven, dat het allemaal voorspoedig verloopt. We kunnen daarvoor alleen maar dankbaar zijn. Een dankbaarheid, welke moeilijk is te verwoorden.

Het „echtpaar”

Er is ook in ander opzicht verder gebouwd. Het bestuur kwam tot een beslissing inzake de leiding van het tehuis. Besloten werd deze toe te vertrouwen aan het echtpaar Heemskerkerosier te Rotterdam. Het is de bedoeling, dat de heer Heemskerk op 1 juli a.s. zich gaat „inwerken”, zodat hij hiermede klaar kan zijn wanneer het tehuis in het najaar voor ontvangst gereed is.

De opmerking is wel eens gemaakt, dat men gemakkelijker een tehuis bouwt dan dat men er personeel voor kan vinden. Het zal U daarom duidelijk zijn, dat in deze wel zeer bijzonder de goede zorg van onze hemelse Vader wordt ervaren.

Daar de heer Heemskerk reeds vier jaar werkzaam is in een observatiehuis voor jongens behoeft deze verandering voor hem geen al te grote moeilijkheden te geven.

Een andere uitbreiding

De administratie van de Stichting werd tot heden verricht door iemand, buiten dienstverband met de Stichting. Liefdewerk. Wanneer de Driehoek open gaat, zal de boekhouding uit-

groeien tot een volledige dagtaak. Wij vermelden dit om hiermede Uw aandacht te vestigen op de advertentie, welke U elders in dit blad kunt lezen. Wij vertrouwen, dat ook voor deze functie spoedig iemand kan worden aangetrokken.

Wat is helpen?

Wanneer iemand, ook een gezin, in moeilijkheden is geraakt en een beroep wordt gedaan op de hulp van anderen is het geen uitzondering, dat wordt gereageerd met de opmerking: als men zelf bereid is tot dit of dat zal ik wel eens zien wat ik kan doen. Dit doet denken aan iemand die in het water is geraakt en om hulp roept. Wanneer men tegen de drenkeling dan zou zeggen: als jij nu eerst eens begint met de reddingsplank naar de wal te leggen dan wil ik wel proberen je uit het water te halen. Dit is geen helpen. Helpen kan nimmer starten met het stellen van eisen. Christus stelde ook geen eisen vooraf. Hij kwam. Verloste ons en stelde daarna Zijn „voorwaarden”.

Wie bereid is tot eenzelfde vorm van hulpverlening zal ervaren wat en hoe rijk helpen is. Dan helpt men ook zichzelf.

Allemaal op het appèl

Met het appèl bedoelen wij de officiële opening van de Driehoek. Dan zal de Bond van Gereformeerde Vrouwenverenigingen verschijnen om een „cadeau” aan te bieden. Wat zou het fijn zijn wanneer ook de jeugd niet ontbreekt. Dit is mogelijk. Wanneer anderen hiervoor een beroep op jullie doen, doe dan mee. Gedacht wordt aan het speel- en knutselmateriaal. Wie nu reeds wat wil doen kan zijn of haar bijdragen overmaken. Het wordt dan afzonderlijk geboekt en straks als een bijdrage van de jeugd aangeboden. Zullen we als motto gebruiken: „Van en voor de jeugd”?

De oogst van de maand

Let bij het doornemen van deze verantwoording vooral op wat de jeugd doet. Hartverwarmend. Allemaal hartelijk dank.

Feestgave t.g.v. geboorte: Wilma, f 3,—; Ieke f 10,—; Tammo Hayo f 15,—; Peter f 10,—; Jantje Johanna f 25,—; Ego f 25,—; Helene Inge f 10,—; Rudi f 10,—; blijdschapsgave f 10,—; felicitatie f 5,—; f 5,—; f 25,—; van ons kind voor Uw kinderen f 5,—.

Huwelijk: f 25,—; f 10,—; f 25,—; f 10,—; 45-j. feest f 10,—.

Jeugd: coll. Jaarverg. Geref. Jeugdver. K.V. en K.M.V. te Vlaardingen f 92,10; opbrengst jaarverg. Jeugd te Gees f 46,—; opbrengst coll. jaarfeest der gezamenlijke jeugdver. te Roodeschool f 70,25; coll. jaarfeest J.V. Christus Banier Omhoog, Den Haag f 21,60; catechisatiebus Kerk Almkerk-Werkendam f 15,77; Oppascentrale Groningen-Zuid f 200,—.

Een klein stukje huishoudgeld f 15,—; N.N. f 10,— en f 50,—. Verder: 1 van f 2,50; 9 van f 5,—; 2 van f 7,50; 12 van f 10,—; 1 van f 15,—; 2 van f 20,—; 7 van f 25,— en 2 van f 100,—.

Totaal Kerken	f 2.538,40
Particulieren	f 1.345,45

Giften en collecten kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

VERANTWOORDING GIFTEN KERKWERK WALDENZEN ITALIÉ

De laatste maand kwamen weer heel wat giften binnen en het is mij een vreugde, deze hier te verantwoorden; hieronder vindt u de lijst:

J.H. te U. 10,—; M.G.K. te D. 20,—; N.N. te U. 10,—; L.B. te S. 10,—; H.N.d.J. te R. 10,—; J.K. te G. 20,—; G.W. te Z. 10,—; D.H.W.D. te E. 2,50; J.C.S. te R. 5,—; J.A.I.J. te B. 10,—; D.H.M. te R. 25,—; H.S. te A. 5,—; H.v.d.B. te Z. 10,—; C.V. te K. 10,—; P.P. te K. 10,—; W.H.P. te H. 10,—; C.D.G. te W. 5,—; H.E.W. te G. 25,—; J.M.B. te R. 10,—; totaal 217,50; totaal incl. vorige verantwoordingen 9.914,76.

Mijn hartelijke dank aan u allen!

Ik ben maar weer zo vrij, mijn gironummer nog eens te vermelden: P. Groen, Rotterdam, Nr. 50440, in de hoop, dat er nog meer zal vallen te verantwoorden.

P. Groen

Herinneringen aan K. Schilder in Ambt-Vollenhove

TE BERDE

I

In de prekenbundel deel I van prof. Schilder staat de eerste preek welke door hem als candidaat werd uitgesproken. Ze heeft tot thema „en antwoordt niet”. Dat is evenwel niet de eerste preek, die hij in Ambt-Vollenhove gehouden heeft. Want hij heeft daar ook meerdere malen als student gepreekt.

Levendig herinner ik me nog, dat hij op Oudejaarsavond in 1913 preekte over: Daarom vertragen we niet, **want we weten** als onze uitwendige mens verdorven wordt, de inwendige vernieuwd wordt van dag tot dag. Dat was een gloed-nieuw geluid. Weg met dat sentimentele: „Uren, dagen, maanden, jaren vliegen als een schaduw heen”. Wij **weten**, dat onze inwendige mens vernieuwd wordt van dag tot dag en we **weten**, dat we weer een jaar dichterbij gekomen zijn bij de komst van onze Heere Jezus Christus.

Wat een genot was het naar die geloofstaal te luisteren. Een geloofstaal, die geboren werd na een ernstige geloofscrisis, waar hij onder Gods zegen door geholpen is door een gevoerde correspondentie met Ds H., welke correspondentie hij in A-V bewaarde in een lade van zijn schrijfbureau.

Jaren later hoorde ik op Oudejaarsavond een preek van hem over: „O aarde bedek mijn bloed niet en voor mijn geroep zij geen plaats”. Job vraagt rechtspersoonlijkheid bij God. Die krachtige geloofsovertuiging is als een gouden draad met en door zijn leven meegegaan en die schittert misschien wel het mooist in zijn verklaring van Zondag 10.

Op 21 juni 1914 deed S. zijn intrade in A-V met de tekst 1 Joh. 2 : 20 en 27a. „Doch gij hebt de zalving van de Heilige en gij weet alle dingen. En de zalving die gijlieden van Hem ontvangen heb; blijft in u, en gij hebt niet van node, dat iemand u lere.”

Origineel was de tekstkeuze en origineel was de preek maar het meest origineel waren zijn toespraken!

Broeder E. Rook was voorzitter van de kerkeraad en had dus de leiding van de gemeente in de vacature-tijd. Deze broeder had zelfs geen lager onderwijs genoten. Vader Rook was tegen de vaccinatie en had dus zijn kinderen zelf lezen geleerd. E. Rook had zich door zelfstudie ontwikkeld. Bij het knollenplukken lag „Franken's Kern”²⁾ naast hem en studeerde hij er ijverig in. Hij kon preeklezen als de beste.

Welnu de 23-jarige Ds Schilder met zijn L.S., Gymnasium en Theol. Hogeschoolopleiding sprak br. E. Rook o.m. als volgt toe:

Burgerlijke beleefdheid noemt U eerwaarde en mij weleerwaarde, maar ik hoop nooit te vergeten dat de Schrift, de ouderling, die wèl gediend heeft, dubbele eer waardig acht. U hebt het al getoond, ik moet het nog tonen.

Ook Ds Boersma, Hervormd Predikant, werd door hem toegesproken. En wel ongeveer zo: „Aangenaam is het mij U in ons midden te zien. Kerkelijk gaan gij en wij uiteen; dit te verbloemen zou thans even dwaas als onnodig wezen. Maar de kerkeraad heeft veel waardering voor Uw arbeid, waardoor onder Gods zegen revolutiezin en ongeloof is tegengegaan”. Schilder eindigt zijn toespraak aldus: „Zegene onze God U in Uw arbeid en worde en aan U en aan ons meer gezien de waarachtige toepassing van het hoge genesl:

Ik ben een vriend, ik ben een metgezel
Van **allen**, die Uw naam ootmoedig vrezen,
En leven naar Uw goddelijk bevel.
Want een **andere** beperking wensen we niet.”

Al heel spoedig voelde de jonge Schilder de moeite en het gewicht van zijn ambt. Een paar weken vóór zijn komst stierf in het gezin van P. Rook een jonge dochter van 18 jaar. En in datzelfde gezin stierf een paar weken na de komst van Schilder een tweede dochter, een jonge moeder, na de geboorte van haar eerste baby. Wat heeft hij met de familie geworsteld en gebeden om het behoud van het jonge leven, maar ook gemesmeekt om stervensgenade als de wil des Heeren anders was.

Kort vóór haar dood was ik tegelijk met S. bij haar. Het was duidelijk te zien, dat ze ging sterven. Haar vader stond diep bedroefd bij haar

sterfbed. Toen zei Schilder: Broeder Rook, we hebben de Heere vurig gemesmeekt om behoud van dit leven, maar ook om onderwerping aan des Heeren wil. Geloof U ook niet, dat de Heere dat tweede deel van ons vrede heeft gehoord. Toen S. aan de jonge moeder vroeg, hoe het was, zei ze met fluisterende stem:

„Doch gij mijn ziel, het ga zo 't wil
Stel U gerust, zwijg Gode stil”.

Dat maakte op ons allen, maar vooral op de jonge S. een diepe indruk. Wat is Gods genade sterk en machtig om een jonge vrouw, die het leven toelachte in een gelukkig huwelijk los te maken van man en kind en blijmoedig heen te gaan naar 't Vaderhuis met zijn vele woningen.

De volgende zondag werd het kindje gedoopt. De vader kwam er mee in de kerk. Het was gekleed in een **zwart** jurkje. De voorste helft van de kerk was gevuld met vrouwen. (Ze werden toen in de kerkdiensten nog zorgvuldig van de mannen gescheiden gehouden). Deze vrouwen waren alle in tranen. Toen S. de doopsformule uitsprak, was aan zijn stem te horen, dat hij diep ontroerd was, maar hij beheerste zich, **de dienst des Woords** moest ongestoord verder gaan. Ook tijdens de dienst hield hij zich goed. Toen hij de zegen uitgesproken had en de dienstdoende ouderling de hand gegeven had, haastte hij zich zonder iemand te groeten, door de consistorie naar de huiskamer om daar z'n emoties de vrije loop te laten.

Br. P. Rook was een degelijk christen, maar wel een tikje zwaarmoedig. Het was ook een zware slag, binnen een paar weken, twee volwassen dochters naar het graf te moeten brengen. Hij bleef maar tobben met zijn verdriet en verlies en had nog weinig oog voor het feit dat ze in Jezus gestorven waren.

Rook was voorzitter van het schoolbestuur. De jaarvergadering werd onder zijn leiding gehouden. Niemand verwonderde zich er over, dat hij in deze omstandigheden Ps. 103 : 8 liet zingen:

„Gelijk het gras is ons kortstondig leven.
Gelijk een bloem, die op het veld verheven.
Wel sierlijk pronkt, maar krachtloos is
en teer.”

Toen het vers uit was zei Schilder: „Broeder Rook, nu moeten we ook nog vers 9 zingen. Dat hoort er bij: „Maar 's Heeren gunst zal over die hem vrezen, in eeuwigheid altoos dezelfde wezen.” Toen S. en ik na de vergadering naar huis liepen zei hij: „Wat een zeldzaam mooi gebed was dat van broeder Rook”.

Schilder had het de eerste jaren nogal moeilijk met de tekstkeuze. Als ik zaterdagavond ± negen uur in de pastorie kwam, zei hij meer dan eens: „Geef me eens een tekst voor morgen”. Met z'n werkzame geest had hij misschien meer dan 10 teksten geëxegeseerd, maar tot een keuze was het niet gekomen. Dan probeerde ik een tekst te noemen. Dat staat er geloof ik niet; zei hij dan. Nog een poging. Daar kan ik wel eens over preken als ik 60 jaar ben. Dan zei z'n vrouw: „Houd maar op, ik heb ook nog nooit een tekst genoemd, die hij goed vond”. Dan werd de wekker gezet op 3 à 4 uur in de morgen. Dan móest hij kiezen.

Op de meest wonderlijke wijze kwam Schilder dan aan een tekst. Op een morgen liep hij door de studeerkamer. Opeens viel zijn oog op een tekst op een kalender van de Mormonen. Het was deze. „Gewen U aan de Heere en heb vrede.” Daaruit groeide een prachtpreek als voorbereiding voor het Heilig Avondmaal. 'k Hoor mijn vrome eenvoudige moeder, die heel goed in de Schrift thuis was, nog zeggen: Kinderen, wat was dat een preek! Wat is het Woord toch rijk.

Niet alleen de „vrije stoffen” waren iedere zondag nieuw, maar ook de catechismuspreken. 'k Was in die tijd gemobiliseerd en reisde zo'n beetje 't hele land door.

De ene dominee was meer redenaar dan de andere. Maar overal kreeg je wat je op de catechisatie geleerd had verdund of verdikt terug. En bij velen was het een „E Voto-aftreksel”.

Met een goedmoedig glimlachje, zoals S. dat kon, stak hij de duim van z'n rechterhand omhoog. Die serie catechismuspreken is aan 't eind van z'n leven een catechismusverklaring geworden, die, zoals wij zouden zeggen, jammer genoeg bij Zondag 10 geëindigd is.

De redactie van dit blad publiceerde naar aanleiding van het heenzenden van een der Noord-hollandse afgevaardigden van de generale synode een verklaring, waarin o.a. stond: „De Here onze God leidt onze kerken op moeilijke wegen. Hij kastijdt ze zwaar. En we zullen ons moeten afvragen of daarvan niet mee de oorzaak is ons roemen in de vrijmaking en onze trouw inplaats van in de Here”.

Er is inderdaad in heel deze situatie geen verstandig woord te zeggen, als het niet geschiedt in waarachtige verootmoediging. Dit alles is geschied om onze zonden. Niet maar om de zonden van anderen, zoals we zo makkelijk denken, maar om de onze. In het korte formulier des gebeds na de prediking staat: „Here, almachtige God, laat uw heilige naam om onzer zonden wil niet gelasterd worden; want wij hebben op menigerlei wijze tegen U gezondigd, doordat wij uw heilig Woord niet gehoorzaam zijn, zoals het betaamt, en met onwetendheid, ondankbaarheid en murmureren uw toorn dagelijks tegen ons verwekken, waarom Gij ons ook terecht straft.”

Alleen in de erkenning van het feit dat we terecht gestraft worden ligt er een mogelijkheid dat de Here ons genadig is.

Er is ook verband tussen oorzaak en gevolg. De Here straft, maar niet lukraak. De mens krijgt maar al te veel, waarom hij in zijn dwaasheid gevraagd heeft.

Als de mens in het paradijs als God wil zijn, dan gebeurt dat ook. Dan zegt de HERE ook „zie de mens geworden als Onzer een, kennende het goed en het kwaad”. En een van de gevolgen van de zonde is dan dat we niet meer op kunnen houden met zondigen. Dat we totaal verdorven zijn. Onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad.

Als Israël de baäls gaat dienen, dan komen de volkeren van de baäls om het te verdrukken.

Als koning Hizkia de schatten van het huis van David laat zien aan het gezantschap van de koning van Babel, dan komt de profeet Jesaja en brengt hem het woord des HEREN: „Zie de dagen komen, dat al wat in uw huis is, en wat uw vaders opgelegd hebben tot een schat tot op deze dag, naar Babel weggevoerd zal worden”. Babel is geen toevallig ballingschapsoord.

Als Israël het Woord Gods gaat uitleggen op eigen wijze, dan komt er een deksel op het hart.

Toen de Gereformeerden gingen roemen in het Gereformeerdendom, toen blies de Here er in. In de oorlog. In de veertiger jaren. Toen werden we belachelijk, zelfs in de ogen der wereld.

Toen wij er een stelling van maakten dat het niet geoorloofd was om samen te spreken, eer er bekering plaats vond in de gebonden kerken, toen maakte de Here ons het spreken met elkaar onmogelijk. Want dat is wel heel opvallend dat we elkaar niet meer verstaan.

Als ondertekenaar van de „Open Brief” ben ik het meest verbaasd geweest over wat men er al niet in gelezen heeft en wat er naar mijn vaste overtuiging niet in staat. Het verbazingwekkende is daarbij dat ik ook vast overtuigd ben van het feit dat men in alle oprechtheid gelooft dat de brief een frontale aanval is op alles wat ons dierbaar is en ook zijn moet. En dezelfde vaste overtuiging leeft bij mij dat in die „Open Brief” een poging werd gedaan om dat dierbare juist te bewaren.

Daarom hebben we te erkennen dat de Here ons kastijdt. Zo erg dat we elkaar niet meer verstaan. De rechtmatigheid van dit oordeel des Heren hebben we te erkennen. Wie weet, als dat gevonden wordt, dat de Here ons nog genadig is.

Amelink.

¹⁾ De Heer Heetebrij, afkomstig uit Ambt-Vollenhove, oud-hoofd van de Chr. School op Urk, heeft prof. Schilder in diens eerste gemeente meegemaakt — hij werd daar ook diens zwager — zond ons enkele herinneringen van prof. Schilder uit die jaren. Graag plaatsen we die. Red.

²⁾ „Franken's Kern” is een populaire geref. dogmatiek uit de 18e eeuw.

De kerk in de Catechismus

Een van de dominerende trekken van onze onvolprezen Catechismus is dat ze met zo grote kracht predikt dat de verlossing van mensheid en wereld geheel en alleen het werk is van de Here Christus en dat het leven van de gelovigen daarom volledig op Hem moet zijn geconcentreerd.

Dat horen we reeds direct in Zondag I. Want daarin wordt gezegd — je kunt ook zeggen: gezongen! — dat onze enige troost, d.w.z.: onze enige steun en vastheid, hierin bestaat dat wij in leven en sterven het eigendom van Jezus Christus zijn.

Met klem bindt de Catechismus ons voorts op de ziel dat wij niet vanwege enige verdienste of waardigheid Gode aangenaam zijn, maar dat onze gerechtigheid voor God in niets anders bestaat dan in de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus.

We horen verder dat God de Vader om zijn Zoons Christus wil ook onze Vader wil zijn en dat Hij ons gebed, hoewel wij dat volkomen onwaardig zijn, om onzes Heren Jezus Christus wil zeker wil verhoren.

De band die ons met God verbindt is volgens de Catechismus niet een ding, een zaak, een werk, maar alléén onze Heer Jezus Christus. Wij hebben ter verzoening van onze zonden en ter uitdelging van onze schuld geen heilsmiddel, maar alleen een Heilsmiddelaar, de middelaar Gods en der mensen, de mens Jezus Christus. Het komt er daarom voor ons met het oog op onze zaligheid volstrekt maar tegelijk ook alléén op aan, dat wij door het geloof een lidmaat van Christus zijn, dat wij door een waar geloof Christus zijn ingelijfd.

In het onderwijs dat de Catechismus ons geeft houdt hij zich daarom niet lang op bij onze gevoelens, stemmingen, belevingen, ervaringen, beschouwingen! Neen, hij wijst ons altijd op Jezus Christus. Die heeft gedurende de ganse tijd van zijn leven op aarde de gehele last van onze zonden gedragen. Hij is de volkomen Middelaar van ons heil. En dat niet alleen toen Hij nog op aarde was maar ook nu nog, nu Hij in heerlijkheid troont. Want de Here Christus maakt ons nu elke dag de gerechtigheid die Hij voor ons verworven heeft deelachtig en wekt ons elke dag op tot een nieuw leven. Jezus Christus is zo in de hemel als het Hoofd van zijn kerk door Wie de Vader alle ding regeert.

Ook wanneer het gaat over de kerk wijst onze Catechismus vóór alles op Jezus Christus.

Wie de kerk wil kennen, tot de kerk behoren, in de kerk wil leven, zo predikt hij, die moet vóór alles, ja feitelijk alléén Jezus Christus zien, Hem toebehoren, door Hem verlost en geleid worden.

Op de vraag: wat gelooft gij van de kerk antwoordt de Catechismus immers: dat de Zone Gods, onze Heer Jezus Christus zich een gemeente vergadert en die beschermt en onderhoudt. De Here Christus is ook voor en in de kerk alles. Hij „maakt” de kerk. Hij houdt haar in stand temidden van de chaos en de vijandschap van deze wereld. Zeker, Hij doet dat door zijn Geest en Woord. Maar uiteindelijk, en juist zó, is Hij het toch die dat alles alleen en geheel doet.

De Catechismus wijst er voorts op dat Christus zijn kerk vergadert van het begin der wereld af.

Dat wil zeggen: zijn kerk is hier nooit klaar, nooit af. De kerk komt niet klaar wat de „kwaliteit” betreft. Want tot aan de jongste dag worden er leden aan toegevoegd. Maar de kerk komt hier ook niet klaar wat de „kwaliteit” betreft. Want de kerk blijft in deze bedeling ook altijd vol zonden en gebreken.

Wat van de afzonderlijke gelovigen geldt, namelijk dat al wat zij doen onvolkomen en met zonden bevuurd is, geldt ook van de kerk. Ook van de kerk moet worden gezegd dat zij tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd en geen daarvan gehouden heeft en daarbij tot alle boosheid geneigd is. Alle roem van de kerk over zichzelf en haar daden is daarom dwaas en zondig. De gelovende, de levende kerk roemt dan ook nooit in zichzelf en in wat zij is en doet maar alleen in haar God en haar Heer.

Waarop ik nu speciaal wil wijzen is dat volgens de catechismus de kerk gefundeerd is

in en de verwerkelijking is van Gods genadevolle verkiezing.

We lezen er immers in dat de Zone Gods zich een gemeente, een kerk, vergadert die tot het eeuwige leven is uitverkoren. Christus vergadert tot zijn kerk allen die de Vader heeft uitverkoren. Die alléén. Maar die ook allen! Alle uitverkorenen worden zodra ze gaan geloven, door dat geloven, ingelijfd in Christus' lichaam en worden zo leden van Christus' kerk.

Het moet dus voor ons als leer van de Heidelberger Catechismus en dus als confessionele waarheid vast staan dat alle uitverkorenen gelovigen leden zijn van Christus' kerk.

O zeker, deze gelovigen kunnen vol zonde en dwaling zijn. En dat zijn ze ook inderdaad altijd! Ze kunnen met name in hun kerkelijke positie en activiteit — of door gebrek aan zulk een activiteit! — op allerlei wijze dwalen en zondigen. Maar desondanks behoren ze toch tot de kerk van Christus!

Met alle duidelijkheid en nadruk verzekert de catechismus dit ten overvloede in wat hij zegt over de gemeenschap der heiligen.

De kerk is immers de gemeenschap der heiligen. Kerk en gemeenschap der heiligen dekken elkaar, vallen samen.

Welnu van die gemeenschap der heiligen verklaart de catechismus dat ze in de eerste plaats hierin bestaat dat de gelovigen, allen en een ieder, als lidmaten van de Heer Jezus Christus aan Hem zelf en aan al zijn schatten en gaven gemeenschap hebben.

Duidelijker dan zo kan het wel niet gezegd worden!

De gelovigen — alle gelovigen samen en ieder gelovige afzonderlijk — zijn lidmaten van onze Heer Jezus Christus. Ze zijn door dat geloof in Hem „ingelijfd”, leden van zijn lichaam geworden. Dat wil zeggen: leden van zijn kerk.¹⁾

C. Veenhof

Prof. Bavinck heeft in zijn Dogmatiek op een zeer duidelijke en concrete wijze getekend wat deze waarheid, deze werkelijkheid in de praktijk van het kerkelijke leven betekent.

Hij schreef namelijk eens het volgende:

Indien wij weer, overeenkomstig het nieuwtestamentische spraakgebruik „onder kerken de plaatselijke kerken in de ganse Christenheid verstaan, dan zijn er geen ware en valse kerken in volstrekte zin”.

Waarom dat niet het geval is zet Bavinck dan op de volgende wijze uiteen.

„Een kerk is een vergadering van ware gelovigen op een bepaalde plaats. Indien ergens geen enkele gelovige meer is, noch actu noch potentia (noch metterdaad noch in potentie) dan is er ook het woord Gods onbekend, en is er geen kerk meer.”

Maar men moet nu ook volgens Bavinck het omgekeerde zeggen. En wel dit: „Indien het woord Gods op een bepaalde plaats nog enigermate bekend is, zal het zekerlijk zijn werking doen en is er een kerk van Christus, hoe onzuiver en vermengd dan ook.”

Dit is een krasse uitspraak.

Overal waar het woord Gods nog enigermate bekend is is een kerk van Christus!

Als men dat zegt komt natuurlijk onmiddellijk de vraag op: Relatieveert men door zo te spreken niet wat de belijdenis over de kerk en over zichzelf zegt!

Volgens de synode van Amersfoort is dat inderdaad het geval!

Maar volgens prof. Bavinck volstrekt niet.

Wanneer men zegt dat overal waar het woord Gods enigermate bekend is, de kerk is, zo gaat hij namelijk verder, wordt daarmee allerminst „indifferentisme en syncretisme bedoeld”. Want er is niets onverschillig, „allerminst in de waarheid, die naar de godzaligheid is. Het staat niet zo, dat wij gerust de zogenaamde articuli non fundamentales (de niet-fundamentele geloofswaarheden) kunnen prijsgeven en loochenen, indien wij de articuli fundamentales (de fundamentele geloofswaarheden) maar aannemen”.

Hoe staat het in deze dan wel?

Bavinck zegt daarover dit: „Terwijl wij echter in betrekking tot anderen het woord van Jezus in toepassing hebben te brengen: wie niet tegen mij is, is voor mij, behoren wij ons voor onszelven te houden aan dat andere woord: wie niet vóór mij is, is tegen mij.”

Na deze prachtige opmerking gaat Bavinck dan als volgt verder: „Er is een groot verschil in de zuiverheid van de belijdenissen en de kerken. En naar de zuiverste hebben we te staan en te streven. Wie daarom tot de overtuiging komt dat de Protestantse kerk beter is dan de Roomse en de Gereformeerde zuiverder is dan de Lutherse of Remonstrantse, heeft, zonder daarmee zijn kerk als een valse te oordelen, deze te verlaten en bij de andere zich aan te sluiten.”

Maar behalve over dit overgaan naar een andere kerk heeft Bavinck nog wat te zeggen.

Namelijk over het blijven in de kerk waartoe men eenmaal behoort.

Hij zegt daar dit van: „En in de eigen kerk te blijven, in weerwil van veel onzuiverheid in leer en leven, is zolang plicht, als zij ons niet verhindert, om naar de eigen belijdenis getrouw te zijn en zij het ook indirect, ons niet dwingt, om de mensen meer te gehoorzamen dan Gode. Want een kerk, die haar leden daartoe dwingt, zou zich in datzelfde ogenblik aan de consciëntie harer leden, in zoverre als zij dat deed, als een valse openbaren, die zichzelf en haar ordinarissen meer macht en autoriteit toeschrijft dan aan den woerde Gods.”²⁾

Zo is de leer van de Catechismus: alle gelovigen zijn leden van de kerk.

Zo is het onderwijs van Bavinck: overal waar het woord van God nog enigermate bekend is is een kerk van Christus.

En als men dit weet vraagt men zich met verbazing af hoe men er toe komen kan mannen die ook in dit opzicht aan de catechismus trouw zijn te beschuldigen van afwijking van de belijdenis en hen die vasthouden aan wat Bavinck aan de Theologische School leerde als ongereformeerd of erger te diskwalificeren.

¹⁾ De beide mannen wier namen zo nauw aan het ontstaan van de Heidelb. Cat. verbonden zijn verzekeren in hun verklaring van hun Cat. met nadruk dat de kerk waarover de Catechismus in Zondag 21 spreekt alle gelovigen omvat.

Ursinus schrijft in zijn *Corpus Doctrinae Christianae*, Hanoviae MDCLI 303 dat het in het Apostolicum in eigenlijken zin gaat over de universele onzichtbare kerk: de hac invisibili ecclesia universalis agit proprie articuli symboli nostris. En tot deze universele onzichtbare kerk behoren alle uitverkorenen waar ze ook wonen en in welke tijd ze ook leven: omnes electi, ubicunque locorum sint, & quocunque tempore vixerint.

Olevianus antwoordt in zijn *Fester Grund christlicher Lehre*, ad Karl Sudhoff²⁾, 1857, S. 160, op de vraag waarom in het Apostolicum over de kerk als over een algemene Kerk wordt gesproken: Darum, dasz, gleichwie nur ein Haupt der Kirche ist, nämlich Christus, also auch alle Gläubigen von Adam an bis zum Ende der Welt, sind seine Glieder, und ein Leib durch den Heiligen Geist, sind alle durch ein Haupt erlöst, einem Haupte eingeleibt und werden an einem Haupte erhalten durch den Glauben an ihn (1 Kor. 12 : 12).

²⁾ Gereformeerde Dogmatiek, IV³⁾, 346/7.

PSALM 92

(inzet en thema van een lofzang der voorkerk op reformatische wijs en maat)

Jahweh is zeer te prijzen
zing op de sabbatdag
van wat Gods gunst vermag
wanneer de zon gaat rijzen
om tot besluit te loven:
Uw trouw verlicht de nacht
hij die het laatste lacht
is Uw gericht te boven.

Seerp Jansen

BOEKBESPREKING

Verkenningen III

door Prof. J. Kamphuis.

In deze door Oosterbaan en Le Cointre uitgegeven bundel heeft prof. Kamphuis verschillende opstellen bijeen gebracht, die reeds eerder in „De Reformatie” waren gepubliceerd. Hier en daar zijn redactionele wijzigingen aangebracht. Het standpunt van de auteur bleef gelijk, aldus de Verantwoording.

Deze opstellen handelen over het thema Kerk en kerkrecht, met uitzondering van het tweede, dat daarom in deze bundel minder thuis hoort.

Goede orde

Het eerste opstel is de vrijwel letterlijk weergegeven toespraak, die voor de studenten in een buitengewone corpsvergadering werd gehouden over „De dominee en het kerkrecht”, waarvan de tendens de vrede is. Deze vrede wordt door het evangelie verkondigd en de gemeente ingedragen door de prediking. Daarom moet de dominee zich eerst aan de prediking geven en aan alle andere ambtelijke dienst, dan kan er pastoraal kerkrecht gehanteerd worden, en meegesproken worden over de orde.

Het stemt tot dankbaarheid, dat dit de studenten werd voorgehouden en ieder kan er van leren.

Mijn bezwaar komt pas op, wanneer dit dan geïllustreerd en ook gefundeerd wordt met art. 1 van de kerkenordening, waar gezegd wordt: „Om goede orde in de gemeente van Christus te onderhouden, zijn daarin nodig: de diensten; samenkomsten enz.” Prof. Kamphuis betoogt n.l. met beroep op dit artikel dat hoofdzak van het kerkrecht is dat „de orde” op evangelische wijze bijzaak is en dat de K.O. de ondergeschikte plaats van de orde in de kerk gerespecteerd heeft. Zij stelt de diensten voorop en daaronder weer de dienst des Woords. Zij verzelfstandigt de orde niet, want dan is het niet meer „de orde in de gemeente van Christus”, die de gereformeerde Kerkenordening allereerst voort ziet komen uit en afhankelijk ziet van de rechte prediking van het Evangelie van de vrede, aldus de hoogleraar.

Hier wordt op een onduidelijke wijze met het woord orde omgesprongen en niet het begrip gehanteerd, zoals de K.O. dat bedoelt. Het hier bedoelde begrip orde is geen vrucht van de prediking van het Evangelie, maar deze is een onderdeel van de rechte orde in de gemeente van Christus; zij behoort er toe. Dit blijkt duidelijk uit de Latijnse vertaling van art. 1, zoals dat te vinden is in de K.O. van Middelburg 1586: *Legittimus ecclesiasticae disciplinae ordo positus est in functionibus, conuentibus enz., d.i. de goede orde van de kerkelijke discipline is gelegen in de diensten, samenkomsten enz.* Om misverstand te voorkomen merk ik op, dat Rutgers deze Latijnse vertaling een officiële noemt.

Deze kwestie is niet van belang ontbloot. Het hart van het Gereformeerde kerkrecht komt hier bloot te liggen. Het woord „orde” is ontleend aan 1 Cor. 14 : 40. Deze praeambule van de K.O. wil zeggen: wat nu volgt, is maar geen willekeurige menselijke bepaling, maar behoort tot de goede, wettelijke orde van de gemeente van Christus, in de christelijke vrijheid toch in wezen aan de Schrift ontleend. Dat wil ons ernst doen maken met het onderhouden van de K.O. Natuurlijk op pastorale wijze, maar niet om er dan de hand mee te lichten, ook niet als het ergens spant in de kerk.

Het gegeven woord

In het derde opstel: „Het gegeven woord”, wordt aangetoond, dat in het door Dordrecht 1618/19 opgestelde ondertekeningsformulier voor predikanten de formulering: kerkeraad, classis of synode, waarheen een bezwaard predikant zich te wenden heeft, opzettelijk zo is vastgesteld en dat de latere redactie bij afschrijvers: kerkeraad classis of synode, niet aan de oorspronkelijke bedoeling beantwoordt. Een predikant kan zich dus niet met zijn bezwaren slechts tot zijn kerkeraad richten om, wanneer deze met hem instemt, vrij zijn gang te gaan.

Dit moet geheel juist geacht worden en het zal toe te juichen zijn dat alle classes er in de toekomst zorg voor dragen, dat zij de oorspronke-

lijk bedoelde redactie van Dordt bij ondertekening gebruiken. Dat voorkomt misverstand en verwarring.

Maar de vraag blijft liggen of de betrokken predikant, die prof. Kamphuis ten tonele voert, een formulier heeft ondertekend, waarin „en” stond of het woordje „of”. Dat heeft, dacht ik, met het gegeven woord alles te maken. Want men verbindt zich bij ondertekening aan wat men ondertekent. Hier komt nog bij, dat Joh. Jansen in de tweede druk van zijn Korte Verklaring meedeelt, dat de betrokken woorden niet conjunctim (verbindend, zodat dus alle kerkelijke vergaderingen afgelopen moeten worden), maar divisim (deelsgewijze, dus met vrijheid van keuze) opgevat moeten worden. Ik acht deze verklaring ook fout, maar zij is lange tijd algemeen aanvaard, zie ook H. H. Kuyper in de Post-Acta. Daarom kan men hier kwalijk spreken van het gegeven woord. Een betere titel van dit opstel ware geweest: Het te geven woord, en een dienovereenkomstige behandeling. Voor mij is het daarbij geen vraag dat de leer een zaak is van de kerken in het gemeen, maar het gaat er nu om, wat iemand ondertekend heeft om hem daarop te kunnen aanspreken.

Wat prof. Kamphuis over Zeeland schrijft heeft mij niet allemaal even sterk aangesproken. De situatie was daar niet zo sterk verschillend van die in de andere provincies, wat betreft het ontbreken van kerkeraden op het platteland, noch wat betreft de invloed van de Overheid op de kerkeraden b.v. wat het beroepingswerk betreft. Die was ook in sommige andere provincies zeer groot, ook al was dat niet in een K.O. geregeld.

G. Janssen

Bepaald te generaliserend gesproken is het, wanneer prof. Kamphuis beweert, dat Dordt door de kerkrechtelijke lijnen, die in haar redactie van de kerkenordening getrokken zijn aan de kerkeraad zijn Schriftuurlijke plaats gegeven heeft in de beoordeling van predikanten en het uitbrengen van een beroep, waartoe men in Zeeland voor wat het platteland aangaat niet is kunnen komen. Dit is slechts waar m.b.t. de classis. H. H. Kuyper spreekt juist hier van offers, door de synode gebracht, die even smartelijk als vernederend zijn. Zij kende aan de Overheid nog groter invloed bij de beroeping toe dan deze reeds had; zij handhaafde het *zgn. ius patronatus*, volgens hetwelk ook Rooms en Menisten de dienaar des Woords van een Gereformeerde Kerk mochten aanwijzen; ook liet zij het gehate artikel 34 van de Haagse Kerkerode staan, waarbij aan de Overheid het recht werd gegeven gedeputeerden naar de kerkeraad te zenden „om te aenhooren en mede van voorvallende saecken te delibereren”. Men moet de grote synode van Dordt niet bovenmate verheerlijken, zij heeft zich in allerlei bochten gewrongen om de Overheid te behagen en zo haar K.O. aangenomen te krijgen; maar dat is niet slechts in Zeeland niet gelukt, doch evenmin in Friesland, Groningen, Drenthe en Holland.

Kerkverband

Het vierde opstel handelt over Roeping en recht tot oefening van het kerkverband. De strekking van het betoog valt toe te juichen, ook de poging om uit de Schrift te spreken en te argumenteren, waarbij vele waardevolle gegevens worden vermeld. In een breed betoog wordt geopponeerd tegen een artikel van ds. Doornbos in de Noord-Hollandse Kerkbode en tegen een artikel in dit blad geplaatst door ds. Visee.

Met enige reserve geeft prof. K. als karakteristiek van de Schriftuurlijke kerkregering de aanduiding: apostolisch-presbyteriaal. Deze karakteristiek lijkt me minder gelukkig, want de hier verbonden grootheden zijn niet gelijkwaardig. Het apostolische geeft de grondslag en norm aan, het presbyteriale de vorm. Ik schrik helemaal een beetje als ik lees (93): „Zo is de kerk georganiseerd: **apostelen en ouderlingen!** Het mondiale én het plaatselijke”, en als we dan gewaarworden worden daarvan niet af te wijken. Er wordt dan wel gezegd, dat het apostoli-

sche getuigenis ons in de Schriften is bewaard — dus nu geen apostelen meer — maar het woord „georganiseerd” blijft me in verband met „mondiaal” dwars zitten.

In verband met de gezamenlijke adressering van verschillende brieven wordt gesproken van een „samenleving” toen al, maar we weten te weinig af van de toenmalige omstandigheden om dit toch in ons spraakgebruik met een bepaalde inhoud belaste woord „samenleving” hier te gebruiken; beter is contact. Prof. K. spreekt over het organiseren van de gemeenschappelijke belangen in verband met de collecte voor Jeruzalem. Het woord „belangen” past hier niet, het woord „organiseren” is in dit verband ook wel een wat te zwaar geladen woord. Evenals „deputaat” voor de afgevaardigden der gemeenten, 1 Cor. 8 : 23. Zo bewijst men wat al te gemakkelijk hetgeen te bewijzen is.

Het betreft hier slechts één geval van hulpbieding aan een kerk, die in nood is en bijzonder recht op hulp heeft, omdat zij van haar geestelijke goederen aan de andere gemeenten heeft meegedeeld.

Het lijkt me ook te sterk gesproken, dat het Paulus in Gal. 2 ging om kwesties van het kerkverband: niet één kerk en daaronder de andere. De zuiver houding van het evangelie der vrije genade was de zaak, die hem hier bewoog.

Ook in 1 Cor. 14 : 36 is de zaak niet, dat de gemeente van Corinthe van geen kerkverband wil weten, maar van het zich houden aan een algemeen aanvaarde norm. Dat heeft met de kwestie van organisatie en uiterlijk kerkverband nog niets te maken.

Zo zou er hier meer te noemen zijn. Deze methode van behandeling, die de zaak overtrekt, loopt het ernstige gevaar te veel te willen bewijzen en daardoor niet meer geloofd te worden.

De hier genoemde en althans voor het merendeel ook bij Voetius te vinden Schriftgegevens maken duidelijk de geestelijke eenheid der gemeenten, zoals die ook metterdaad naar de omstandigheden van die tijd in rekening werd gebracht in hulpbetoon en het met elkaar rekenen en in het gezamenlijk horen naar het Woord van God. Dit is voldoende tot fundering van het kerkverband als roeping en recht, waarbij de nadere ordening in verschillend opzicht aan de christelijke vrijheid staat en mede afhangt van de tijd en de omstandigheden, zie ook art. 87 K.O.

Ook maar een summiere bespreking der volgende opstellen o.a. over schorsing en kerkverband zou te veel plaatsruimte vragen. Het bovenstaande is voldoende om een indruk van de bundel te geven.

Porceleinkast

De taal is fors en de schrijver schroomt niet zijn conclusie te trekken, waarbij wel eens vergeten wordt dat voorzichtigheid de moeder van de porceleinkast is. Prof. Kamphuis weet waar hij wil uitkomen en kneedt daarnaar soms het deeg.

De behoedzaamheid, die nodig is bij de behandeling van historische en kerkrechtelijke kwesties is niet steeds aanwezig. Dit valt te meer te betreuren, omdat de auteur met het hier gebodene zoekt in te grijpen in het leven der kerken in een periode vol onrust, verwarring en tegenstellingen. De forse tonen zullen enerzijds gemakkelijker de strijdlust aanwakkeren, anderzijds dringen tot het zich afwenden van de hier gewezen richting. Het in strijd komen door ds. Telder met het begin van Zondag 22 wordt gekarakteriseerd als een positiekeuze tegen de leer van de kerk, in plaats van tegen een punt der leer. Dat ds. Telder ook heel wat heidens-scholastieke elementen in het spreken over de ziel heeft opgevoerd, wordt niet vermeld.

De mening van ds. Visee wordt genoemd een variant van de tegenstelling, die in de vorige eeuw Sohm maakte tussen kerk en recht en in feite de toepassing van het spiritualisme op het kerkrecht met betrekking tot het kerkverband, terwijl nota bene Ds. Visee het kerkverband voor geoorloofd verklaart, en Sohm kerk en recht onverbindbaar acht!

De kracht der Waarheid ligt in haar zelf; wij behoeven daar geen al te forse woorden bij gebruiken. Laten we de Waarheid maar helder in het licht stellen en zo de broeders en de kerken dienen. We roepen dan minder weerstanden op en winnen de broeders veel meer.

De strijd tegen de inflatie

(I)

We zijn er aan gewend geraakt, dat ieder nieuw kabinet, bij zijn optreden aankondigt de strijd tegen de inflatie te zullen aanbinden.

Helaas is deze strijd in het verleden niet met veel succes bekroond. Integendeel de "kruipende inflatie" is overgegaan tot een "galopperende inflatie".

Wat is eigenlijk inflatie?

Meestal volstaat men met te zeggen dat de inflatie zich illustreert door een stijgend prijsniveau of dat men het begrip inflatie geheel vereenzelvigd met een stijgend algemeen prijsniveau.

Geheel juist is dit niet. Beter is het, alleen van inflatie te spreken wanneer deze stijging veroorzaakt wordt door geldoorzaken.

Immers stijging van het algemeen prijsniveau kan haar oorzaak ook in andere omstandigheden vinden:

Het is bekend dat in spannende tijden b.v. de vrees voor een komende oorlog, een verwachte schaarste e.d., de kooplust aangewakkerd wordt. De daardoor ontstane sterkere vraag naar goederen mondt uit in een vrij algemene prijsstijging.

Omgekeerd kan een toenemende produktiviteit, door mechanisatie of andere oorzaken, prijsdalingen ten gevolge hebben.

Dit zijn gevallen die buiten elke geldpolitiek vallen.

Omdat deze dingen echter slechts zelden geïsoleerd voorkomen en de oorzaken van deze prijsstijgingen niet te scheiden zijn, geeft men vaak aan de totaliteit der verschijnselen, dus aan een prijsstijging van algemeen karakter de naam inflatie.

Wij zouden ons nu in het vervolg willen houden aan een juist gebruik van deze term en dus alleen willen spreken van inflatie als de prijsstijging haar oorzaak vindt bij het geld.

Wellicht is het goed, in verband hiermede, eerst te vragen welke eisen men stelt aan het geldwezen.

Men verlangt dan dat het geld waardevast is. Men wenst een stabiel prijsniveau. Geen prijswijzigingen. Aantrekkelijk is deze theorie wel. Immers wat er nu gebeurt, ervaren wij allen als een zeer grote onrechtvaardigheid. Want, iemand, die zoveel jaar geleden gulden leende of premiën voor levensverzekering of pensioen enz. stortte, bemerkt nu, als hij de geleende gulden terug ontvangt of zijn lijfrente of pensioentje gaat innen, dat hij gulden krijgt waarmee hij nog niet de helft kan kopen als met de gulden die hij indertijd leende of neertelde.

Waardevastheid

Vrijwel alle politieke partijen hebben dan ook in hun programma's van actie opgenomen de eis van waardevastheid van het geld.

Zij sluiten zich aan bij beroemde economen als Cassel, Fisher, Keyves, Hayek en hier te lande Goudriaan (thans in Zuid-Afrika) en (wijlen) C. A. Verryn Stuart.

Toch rijst de vraag of deze eis niet te zwaar is.

Wanneer de prijzen constant moeten blijven, dan zouden we met de geldpolitiek alle prijsverschommelingen van de meest uiteenlopende goederen en voortspruitende uit de meest verschillende oorzaken, moeten elimineren!

Kan dat?

Sommige artikelen stijgen, andere dalen in prijs.

Te voorzien is, dat de grond door de bevolkingsaanwas en de toenemende schaarste in prijs zal stijgen. Want wat verliezen we niet aan cultuurgrond door stadsuitbreiding, kanalen, wegen enz.? Daar kan de inpoldering

van de Zuiderzee slechts gedeeltelijk en tijdelijk aan tegemoet komen.

De grondprijs stijgt, dus ook de pachten, dus ook de prijzen van de agrarische produkten.

Te verwachten is dat, over het algemeen genomen, industriële produkten in prijs zullen dalen door de wet van de niet proportionele produktiviteit.

Nog verder zijn er allerlei onzekerheden als het wijzigen van de behoeften, van het zgn. consumptiepatroon enz., die alle hun invloed hebben op het prijsniveau.

Kortom het prijsverloop van allerlei artikelen zal een kris-kras door elkander lopende lijnenfiguur geven.

Prof. Goudriaan stelde daarom voor een bepaald samengesteld goederenpakket te nemen, van allerlei goederen of grondstoffen met hoeveelheden afgestemd naar de belangrijkheid van die artikelen. Welnu de geldpolitiek zou er nu op gericht moeten zijn om de prijs van het "pakket" constant te houden.

Gesteld al dat dit inderdaad lukte — en die mogelijkheid is althans denkbaar — zouden we er dan zijn?

Alleen dié mensen zouden erbij gebaat zijn die een consumptiepatroon hebben, die hun geld besteden in precies dezelfde verhoudingen als waarvan bij het samenstellen van het "goederenpakket" is uitgegaan.

En iedereen weet dat het budget van de mensen en hun bestedingen enorm uiteen lopen.

Werkelijke waardevastheid voor ieder zou niet bereikt zijn!

H. C. Smit

In een recent verschenen boekje "Das Problem der Geldwertstabilität" (1966) komt Prof. Heinz Haller, hoogleraar in de economie te Kiel, dan ook tot de conclusie dat stabiliteit van de prijzen onmogelijk is. Verder dit stabiele prijsniveau zo dicht mogelijk te benaderen, onuitvoerbaar zijn. Hier zou een dictator voor nodig zijn.

Overigens waren zijn conclusies voor ons, Nederlanders, weinig opzienbarend.

Vandaar dat andere economen hun eisen lager stellen. Zij willen dat het geld géén invloed zal uitoefenen op het prijsverloop. De prijzen zullen hun natuurlijk verloop mogen hebben door schaarste en overvloed. De geldpolitiek mag daarom niet aangewend worden om dat prijsverloop te beïnvloeden. De geldpolitiek mag ook geen wijziging in het prijsverloop ten gevolge hebben. Zij wensen "neutraliteit" van het geld.

Niemand minder dan wijlen Koopmans en G. M. Verrijn Stuart (oud-voorzitter van de S.E.R.) stonden dit voor. Later sprak Prof. Verrijn Stuart liever van "evenwichtig" geld.

De vraag is zelfs of waardevastheid wel zo ideaal is als wij menen. Of een natuurlijk verloop van prijzen, door schaarste en overvloed weg te elimineren, altijd een gunstig effect zou hebben.

Met een politiek van neutraal geld zou intussen al veel zo niet alles bereikt zijn. Wat zouden we dankbaar zijn indien de "neutraliteit" van het geld binnenkort bereikt zou zijn.

Een modern verschijnsel?

Wij keren nu terug tot het begrip inflatie, dus algemene prijsstijging veroorzaakt door het geld.

Het is niet juist te menen dat inflatie nu

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw“:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

De redactie verzoekt u dringend bij eventuele correspondentie te letten op het nieuwe adres.

juist een ziekte van deze moderne tijd is. Integendeel. Onder de Bourgondiërs, vooral onder Philips de Goede, vonden vele prijsstijgingen plaats door zijn "muntpolitiek". In ons land vooral in de 17e eeuw, door de grote zilver importen (Piet Hein en zijn "zilvertroep"). Hoewel het zilver, toen "het" muntgeld, ook een grote eigen metaalwaarde had, hadden deze importen een grote inflatie ten gevolge. Werner Sombart vertelt in zijn standaardwerk "Der moderne Kapitalismus" dat in de 16e eeuw vrijwel alle prijzen met 100 tot 150% stegen. En wie de prijzen vergelijkt van het begin en aan het einde van de 19e eeuw komt tot gelijke conclusies.

Berucht is de hyper inflatie, de "vliegende" inflatie in Duitsland in de jaren 1914-1923.

Waar moeten we de oorzaken zoeken van deze prijsstijgingen?

Soms schreef men deze toe aan winstbejag van de geldmagnaten enz.

Toch kwam men al spoedig tot een beter inzicht.

Immers zoals Verrijn Stuart eens opmerkte: geld wordt als regel niet begeerd om zich zelfs wille, maar omdat men hoopt en verwacht, daarmee de goederen en diensten te kunnen kopen, welke men ter bevrediging van verschillende behoeften nodig heeft.

Vandaar dat reeds Bernardo Davanzati (1520—1596) al inzag dat de waarde van het geld afhangt van de kwantitatieve betrekking die tussen geld en goederen bestaat.

Over deze kwantitatieve verhouding is veel geschreven. Ook Ricardo (1722-1823), wellicht een van de scherpzinnigste economen, uit de klassieke school, heeft zich met dit probleem bezig gehouden. Maar het was vooral Irving Fisher die in zijn in 1911 verschenen boek "The Purchasing Power of Money" deze theorie een goede ondergrond en afronding heeft gegeven.

Het zal dus hierom gaan, dat er een juiste verhouding is tussen enerzijds de geldstroom, dus het circulerend geld, en anderzijds de goederen, en dienststroom, de aangeboden goederen en diensten.

Wanneer deze beide "stromen" in evenwicht zijn, noemen we dit "monetair evenwicht". Aan dit begrip zit wel meer vast, maar dit kan in dit verband blijven rusten.

Utrecht, 2 maart 1967

STUDENTENLEVEN

De Senaat van het Corpus Studiosorum in Academia Campensi "Fides Quadrat Intellectum" is 2 mei jl. in de volgende samenstelling geïnstalleerd:

J. Horsman, Praetor; J. J. Burger, Ab-actis; G. E. Geerds, Quaestor; J. C. Schaeffer, Assessor I; H. Veldman, Assessor II.

Het Ab-actiaat is gevestigd: Schoolstraat 12, Kampen. Vakantie-adres: Meijerskade 4, Leiden.

KERKNIEUWS

Beroepen te Daarlerveen: Ds. E. Koop te Ennematil; te Apeldoorn: Ds. Z. G. van Oene te Zwolle; te Voorburg: Ds. J. J. Arnold te Amersfoort-West; te Doorn: Drs. H. de Jong te Wageningen.

Aangenomen naar Berkel en Rodenrijs (herziene beslissing): Ds. W. Wierenga te Zuidbroek en Veendam.

Bedankt voor Alblasterdam en Nieuw-Lekkerland: Ds. J. R. Wiskerke te Middelburg; voor Orangeville en London-Watfoord (Can.): Ds. W. Wierenga te Zuidbroek en Veendam; voor Ommen: Ds. J. H. Nijenhuis te Bunschoten-Spakenburg.

Ds. I. de Wolff. Ter gelegenheid van Koninginnedag is ds. I. de Wolff te Enschede-Noord door H.M. de Koningin benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Ds. De Wolff is 66 jaar oud en dient sedert 15 juni 1930 in het ambt van dienaar des Woords, eerst vijf jaar te Mussel en sindsdien te Enschede. Ds. De Wolff is primuscurator van de Theologische Hogeschool te Kampen. Van zijn hand verschenen verscheidene boeken.

Ds. G. Zomer. Nu dr. C. v. d. Waal met verlof is hoopt ds. G. Zomer van Groningen-Zuid naar Zd.-Afrika te vertrekken om gedurende enkele maanden dr. C. v. d. Waal in die Vrije Geref. kerk van Pretoria te vervangen.

Oegstgeest. De kerkeraad van Oegstgeest heeft besloten het classisbesluit, inzake de ondertekening van de „Open Brief” door zijn predikant drs. R. Brands, af te wijzen en daarvan in beroep te gaan bij de P.S.

Dit besluit is voor één ouderling en één diaken reden geweest zich van deze kerkeraad af te scheiden en de gemeente samen te roepen tot de Dienst des Woords in de Dr. K. Schilderschool.

Ds. M. K. Drost. Zondag 23 april j.l. bevestigde Ds. J. M. Kroes, na een predikatie over Joh. 21 : 15-17, Ds. M. K. Drost als dienaar des Woords te Dalfsen. In de middagdienst bediende Ds. Drost het Woord uit Joh. 10 : 27-28. Na de preek werd de nieuwe predikant door verschillende afgevaardigden toegesproken.

Generale synode. De zittingen van dinsdag 25 en woensdag 26 april j.l. waren grotendeels gewijd aan de bespreking van de positie van Ds. J. P. Moerkoert.

In deze zaak sprak de synode uit:

a. het bezwaar van ds. C. v. Leeuwen c.s. tegen de bovengenoemde uitspraak van de particuliere synode van Utrecht af te wijzen, maar ook de uitspraak van die particuliere synode onjuist te achten.

b. dat in het exceptionele geval van ds. Moerkoert het incidenteel op deze wijze kan worden geregeld, dat hij door de classis, waaronder hij krachtens domicilie ressorteert, na gehouden colloquium (dat inzonderheid over de kennis der gereformeerde leer en kerkregering zal gaan) beroepbaar wordt gesteld in onze Nederlandse gereformeerde kerken, zodat na een eventueel ontvangen en aangenomen beroep approbatie door de betrokken classis kan volgen.

Inzake een voorstel van de P.S. Zuid-Holland tot instelling van een deputaatschap coördinatie kerkbouw, besloot de synode, aan dit verzoek niet te voldoen.

Tenslotte zij vermeld dat de synode, ter gelegenheid van de geboorte van de prins van Oranje, telegrammen verzond aan het Kroonprinselijk paar en aan H.M. de Koningin en Prins Bernhard.

Oegstgeest. De kerkeraad der Geref. Kerk te Oegstgeest heeft kennis genomen van de uitspraken van de classis Gouda-Leiden-Woerden van 7 april 1967 inzake het bezwaarschrift van br. H. Moes tegen de ondertekening van de „Open Brief aan de Tehuis-gemeente te Groningen-Zuid” door zijn predikant drs R. Brands.

I. De kerkeraad **constateert**, dat de classis a. zich niet beperkt heeft tot de behandeling van het bezwaarschrift van br. H. Moes, maar eerst met terzijdestelling van het bezwaarschrift

de „Open brief” zelfstandig heeft behandeld en beoordeeld.

b. geen rechtstreekse uitspraak gedaan heeft over het hoofdbezwaar van br. H. Moes, dat zijn predikant door de ondertekening van de „Open brief” in strijd handelde met art. 28 N.G.B., maar zijdelings als haar oordeel te kennen gaf, dat br. H. Moes niet bewezen heeft, dat drs R. Brands de „Geref. leer” zou disputabel stellen.

De kerkeraad is **van oordeel**, dat de classis als appel-instantie niet bevoegd is zelfstandig, naast de bezwaren genoemd door br. H. Moes, andere beschuldigingen bijeen te brengen, maar alleen te behandelen heeft, wat door een klager aan haar is voorgelegd.

II. De kerkeraad **constateert**, dat de classis heeft uitgesproken, dat br. H. Moes niet bewezen heeft, dat drs R. Brands de „Geref. leer” zou disputabel stellen.

De kerkeraad **neemt** met voldoening van dit oordeel **kennis**, te meer waar dit oordeel zakelijk overeenstemt met hetgeen door hem is uitge-

III. De kerkeraad **constateert**, dat de classis van oordeel is,

a. dat in de „Open brief” beschuldigingen zijn geuit, die onjuist zijn en dat daarom drs R. Brands naar de eis van het 9e gebod deze dient terug te nemen;

b. dat „bij handhaving van deze diep ingrijpende beschuldigingen, verder gemeenschappelijk arbeiden van beschuldigers en beschuldigten onmogelijk (is)”.

De kerkeraad **constateert voorts**,

a. dat een aantal ondertekenaren van de „Open brief”, waaronder zijn predikant drs R. Brands, in de kerkelijke pers en op kerkelijke vergaderingen, de door sommigen geuite mening als zouden er in de „Open brief” beschuldigingen staan, duidelijk hebben tegengesproken en van de hand gewezen.

b. dat ook andere bevoegde schrijvers, waaronder enige hoogleraren der Theol. Hogeschool deze mening hebben verworpen.

De kerkeraad is **van oordeel**,

a. dat bij zulk een fundamenteel verschil over het karakter en de inhoud van de „Open brief” tussen o.a. de ondertekenaren van deze brief en de classis, een radicaal oordeel als door de classis geveld is, ethisch ongeoorloofd is;

b. dat de conclusie van de classis, dat bij handhaving van de ondertekening van de „Open brief” verdere samenwerking te Oegstgeest onmogelijk is, 1e in strijd is met het wezen van een Geref. tuchttoefening, daar de tuchttoefening in de Geref. Kerken nimmer met een dergelijke constatering kan beginnen, maar er slechts mee kan eindigen, en 2e in feite de gemeente oproept tot een schismatieke actie tegenover de kerkeraad.

IV. De kerkeraad **besluit**

a. aan het in de uitspraak van de classis gedane verzoek, dat hij „er bij drs R. Brands ernstig op heeft aan te dringen, dat hij zijn handtekening onder de „Open brief” terug neemt”, niet te voldoen, omdat de door de classis genoemde gronden door de kerkeraad worden afgewezen.

b. zich bij de eerstkomende Part. Synode van Zuid-Holland te beklagen over bovengenoemde uitspraak der classis en de gronden, waarop deze uitspraak rust.

Classis Alkmaar-Zaandam. Aan de vervroegd bijeengeroepen classis Alkmaar-Zaandam die op 27 april j.l. is gehouden, in verband met de heen-zending van ds. Schoep van de Generale Synode, is niet deelgenomen door de kerk van Broek op Langedijk. Afgevaardigden van deze kerk waren wel aanwezig bij de constituering van deze classis. Waar zij naar voren brachten dat de classis onwettig was, omdat ze was bijeengeroepen door de kerk van Koog-Zaandijk, die tevoren aan de zusterkerken had laten weten zich op de Generale Synode van Amersfoort na de heen-zending van ds. Schoep niet vertegenwoordigd te achten en zich daarmee onttrok aan het verband der kerken.

Nadat over de bezwaren van Broek op Langedijk ruim een uur was gesproken, werd besloten een classisvergadering te constitueren. De afgevaardigden van Broek op Langedijk verlieten daarop de vergadering.

Generale synode. Donderdag 27 april j.l. behandelde de synode een bezwaarschrift van een broeder uit Kampen tegen een uitspraak van de P.S. Overijssel.

De HEERE verblijdde ons zeer door de voorspoedige geboorte van ons vijfde kindje

BENNE TAEKELE

D. HOLWERDA

CH. H. HOLWERDA-GALENKAMP

Zuidhorn, 2 mei 1967

De Gast 63

„Wie God bewaart, is wel bewaard”

Heden nam de HEERE tot Zich, Zijn kind, mijn geliefde Man, onze lieve zeer zorgzame Vader en Opa,

JOHANNES VAN HELDEN,

Drager van de eremedaille in Goud, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau,

in de ouderdom van 77 jaar.

Barendrecht,

J. A. VAN HELDEN-KOEKKOEK

A. J. DEN OTTER-VAN HELDEN

C. DEN OTTER Wzn.

J. A. DUBBELD-VAN HELDEN

P. DUBBELD

Almkerk,

K. A. VAN HELDEN

C. W. VAN HELDEN-VAN HERWIJNEN

Barendrecht,

C. N. LEENHEER

P. LEENHEER-BERKMAN

Apeldoorn,

M. A. VAN HELDEN

L. A. VAN HELDEN-KOK

Krommenie,

A. J. VAN HELDEN

M. I. VAN HELDEN-KWAKERNAAK

Bergschenhoek,

J. VAN HELDEN

E. VAN HELDEN-JANSEN

Barendrecht,

A. Z. VAN HELDEN

W. VAN HELDEN-SCHOP

Schoonhoven,

Z. L. GOUDZWAARD-VAN HELDEN

B. GOUDZWAARD

en kleinkinderen

Barendrecht, 3 mei 1967

1e Barendrechtseweg 120

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden op de Algemene Begraafplaats te Barendrecht.

De synode sprak, na uitvoerige bespreking, uit, de bezwaren van deze broeder af te wijzen, en niet te mogen ingaan op zijn verzoek tot beoordeling van de door hem geuite bezwaren tegen handelingen van de Gereformeerde kerk te Kampen. Dit laatste gezien de in art. 30 K.O. vastliggende regel, dat men in meerdere vergaderingen niet zal handelen, dan datgene dat in mindere niet heeft afgehandeld kunnen worden. De synode ging daarop uiteen tot dinsdag 9 mei.

Ds. R. Brands. In het nr. van 28 april j.l. werd vermeld het besluit van de classis Gouda-Leiden-Woerden inzake de ondertekening van de „Open Brief” door ds Brands.

De classis sprak uit dat de kerkeraad van Oegstgeest er bij drs Brands ernstig op aan heeft te dringen dat hij **overeenkomstig het negende gebod** zijn handtekening onder de „Open Brief” terugneemt.

In het vorige bericht waren de woorden „overeenkomstig het negende gebod” weggefallen.

ADRESEN

Ds. M. K. Drost. Bloemendalstraat 14, Dalfsen, tel. (05204) 725; **Ds. H. D. van Herksen,** Scholtensdijk 10, Hardenberg, tel. (05232) 2161. **Anna Paulowna,** scriba: Sj. v. d. Wal, W. Spaansweg 8, Breezand (N.-H.).

's-Gravenhage-West, adres preekvoorziening: J. Wuister, Kamperfoeliestraat 55, tel. (070) 638452.